

BİR KUR'ÂN FALI

A Qur'an Fortune

Yard. Doç. Dr. Mehmet TEMİZKAN*

ÖZET

İnsanoğlu, eskiden beri gelecek hakkında bilgi sahibi olmak istemiştir. Bundan dolayı, bazı araçları kullanarak ve birtakım işaretleri yorumlayarak, gelecekle ilgili tahminlerde bulunmuştur. Bu tahminler de “fal” olarak adlandırılmaktadır. Çeşitli falların, Türk boyları arasında da yaygın olduğu bilinmektedir. Fal için kullanılan araçlar arasında, az sayıda saygın kitap da yer almaktadır. Bu kitapların başında da Kur'an-ı Kerim gelmektedir. Araç olarak Kur'an-ı Kerim'in kullanıldığı fala da “Kur'an Fali” adı verilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Fal, kitap, Kur'an.

ABSTRACT

Human being has always been eager to get some information about future since the earliest times. Thus, they have made predictions about future by using some devices and interpreting some signs. These predictions are regarded as briefly “fortune”. It is known that types of fortune are common among Turkish tribes. Among the devices used for telling fortune are few distinguished books. Qur'an, the holy book of Islam, is one of these leading books in terms of including the subject of fortune. Consequently, the fortune which used Qur'an as a device is called “Qur'an Fortune”.

Key Words

Fortune, book, Qur'an.

Fal, dilimize Arapçadan gelmiş bir kelimedir ve sözlükte “uğur; talih deneme; kahve fincanına, iskambile bakmak gibi birtakım garip usullerle insanın talihine ait şeyler söyleme” gibi anlamlara gelmektedir (Devellioglu 1982: 298). Çeşitli araçlar kullanılarak ve birtakım işaretler yorumlanarak, gelecekle ilgili tahminlerde bulunmak “fal bakmak”; söz konusu tahminler de “fal” olarak adlandırılmaktadır.

Falın Türkler tarafından çok eskiden beri bilindiği, “kürek kemiği fali”, “aşık kemiği fali”, “kumalak fali”, “kurban eti fali” ve “ateş fali” gibi çeşitleriyle hemen hemen bütün Türk boyları arasında yaygın olduğu (İnan 1995: 151–159) ve İslamiyetin kabulünden önceki döneme ait bir fal kitabının bulunduğu da (Arat 1991: 277–305) bilinmektedir.

İslamiyetin kabulünden sonra, “geleceğin sadece Allah tarafından bilineceği inancı”na rağmen, gelecek hakkında bilgi sahibi olma arzusu, gelecekle ilgili birtakım

tahminlerin yapılmasına sebep olmuştur. Yıldıznâmeler, rüya tabirleri, kıyafetnâmeler (vücut yapısından hareketle kişilerin yaratılışları hakkındaki tahminlerden oluşan eserler) ve melhâmeler de (ayvanın bol olması gibi bazı tabiat olaylarına bakarak hava durumuyla ilgili tahminlerden meydana gelen eserler) fal çeşitleri olarak kabul edilebilir. Bunlara “ok atmak” ve “kur'a çekmek” de ilave edilmektedir (Onay 1992: 165). Günümüzde de iskambil ve kahve fali oldukça yaygındır; hatta bazı sakızların ambalajındaki çok basit dörtlüklerden ve şarkılardan fal tutulduğu da bilinmektedir.

Fal bakmak için kullanılan vasıtalar arasında, çeşitli kitaplar da yer almaktadır. Bu kitaplar da Hâfız Divanı, Mesnevî-i Şerif, Fuzulî Divanı ve Kur'an-ı Kerim'dir. Ayrıca, Timur'un “batı seferine çıkarken Yesevî'nin ‘Makâmât’ından bir işaret aradığı ve müjde veren bir rubâisiyle karşılaştığını söylediği de” bilinmektedir (Bice

* Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi (mtemizkan@hotmail.com)

1993: XIII). Fal bakmak için kullanılan eserler arasında, ilk sırayı Kur'an-ı Kerim almaktadır. Kur'an'a bakarak gelecekle ilgili tahminlerde bulunmanın oldukça yaygın olduğu, hatta "İran'da basılan Kur'an'ların sonuna 10-15 sayfalık bir falnâmenin konulduğu" da bilinmektedir (Pala 1989: 311). Vasıta olarak Kur'an-ı Kerim'in kullanıldığı fala "Kur'an Falı" adı verilmektedir. Söz konusu fal, aşağıda görüleceği gibi "Fal-i Hemze" şeklinde de isimlendirilmektedir.

Konumuz olan Kur'an falı metnine geçmeden önce, metinle ilgili bazı bilgiler vermek yararlı olacaktır. Metin, 7 x 10 ebadında küçük boy bir dua kitabının içinde yer almaktadır. Kitap, baştan ve sondan eksiktir, biraz da tahrip olmuş durumdadır. Her sayfada yedi satır bulunmaktadır. Ana ve alt başlıklar, kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Fal metninden önce, nesir gibi yazılmış olmasından dolayı ilk bakışta manzum olduğu anlaşılamayan bir giriş yer almaktadır. Kafiye şeması **aa - bb - cc - dd** ... şeklinde olan giriş, aruz vezniyle ve **mefâilün mefâilün mefâilün feülün** kalıbıyla yazılmıştır; ancak kusurları oldukça fazladır. Her harften sonra "kav-luhü ta'alâ" (ulu Allah'ın ifadesi) ibaresiyle bunu takip eden ve o harf ile başlayan bir ayet yer almakta; ayeti takip eden "te'vil" ifadesinden sonra da, yorum veya tahmin ifade edilmektedir.

Söz konusu fal metni, iki bölüm halindedir. Toplam yirmi sekiz sayfa olan metnin birinci bölümü yirmi ikinci sayfada tamamlanmaktadır. Kırmızı mürekkeple yazılmış "Fâl-i Tekrâr" başlığıyla altı sayfalık ikinci bölüm başlamaktadır. Burada, aynı harfin tekrar gelmesiyle ilgili olarak tahmin, yorum ya da öğütlere yer verilmektedir.

Metinde okunamayan ya da okunuşundan emin olunamayan yerler, oldukça azdır. Okunamayan yerler "....."; okunuşundan emin olunamayan yerler ise "?" ile gösterilmiştir. Metinde tam bir imla birliği bulunmamaktadır. Bazen "te'vil", bazen de "te'vili" ifadesi kullanılmıştır. Aynı kelime

bir yerde ünlüsü gösterilerek yazılırken, başka bir yerde ünlü gösterilmeden yazılabilmektedir. Aynı şekilde, metnin bazı yerlerinde hareke kullanıldığı halde, bazı yerlerinde kullanılmamıştır. Birkaç yerde de, yazılması gerektiği halde yazılmayan harf vardır. Bunlar da () içerisinde gösterilmiştir. Bütün bunlar, eski el yazması metinlerin pek çoğunda karşılaştığımız bir durumdur.

Söz konusu fal metni günümüz harflerine aktarılırken, aslına sâdik kalınmaya çalışılmış; ancak birkaç yerde çok küçük ilavelerde bulunulmuş ve bu ilaveler yukarıda ifade edildiği gibi gösterilmiştir.

HÂZÂ ŞERH-İ MÜBAREK-İ KUR'ÂN BUDUR

Anın adın direm ferd ü ahaddur
Kadîm kâdir ve hattâ sameddür
Resûl âline olsun çok tahiyât
Dahî andan kılalum fâlî niyyet
Garaz neyse bu sözden ola ma'lûm
Ki Türki söze döndi fâl-i manzûm
Çün nazma geldi fâl-i hüccet
Safâsından şifâlar bula haste
Ganî müflis ulu kiçi beher hâl
Ki âdetdür dirler açmak bir iyü fâl
Kaçan bir kutlu fâl olsun dillere
Ferah peydâ olur bu cân ü dillere

Nebîdendür hakikat bu rivâyet
Ki bundan bek bulunmaz fâl-i gâyet
Buyurmuşdur heves eylegil öli
Münâsibdür bilesin cümle hâli
İnanmayan kişide olmaya dîn
Müselmân dimegil anın adın
Dilersen kim açasın fâl-i Kur'ân
Arı âbdest alasın ide Gufrân
Oku bir fâtiha üç Kulhüvallah
Kim onara işünü evvelallah
Salevât idesin üç kerre Restüle
Ne işün varısa döne usüle
Oku lâ-havle elün Mushafa ur
Açup sağ yana bak ne gelür gör
Yedinci satıra çün saya harfi
Ki âkil âdemiler dürüye harfi
Yedinci kâğızı dahı açup okugıl
Yedinci satıra bak dahı okugıl

Nebiler fâldur şek dutmak olmaz
Gâyıbı Hakdan artuk kimse bilmez
Acâyib tâlî'dür bu fâl-i hemze
Kimün aklı iriserdür bu remze
Bu fâlun ıssına irer sa'âdet
Zihî devlet bu resme fâla âdet?
Niye kim el sunarsa el viriser
Ki maksûda safâ ile iriser

HÂZÂ FÂL-İ MÜBÂREK-İ KUR'ÂN-I AZİZ

Eğer **elif** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Elif Lâm Mîm. Allâhu lâ ilâhe illâhû." Te'vîli "Hayırdur ve şâzlıkdur."

Eğer **be** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Berâetün minallâhi ve rüsûlihi." Te'vîl "Şâzlıkdur ve hayırla ni'met hâsıl olmaktadır."

Eğer **te** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Tebârekellezî bi-yedihi'l- mülk." Te'vîl "Tevbedür, salâhatlıkdır. Hayırla selâmetlige ve râhata irer inşâallâhu'r-rahmân."

Eğer **se** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Süm-mellezine keferû bi-rabbihim ya'dilûn." Te'vîl "Murâda yetişmekdür, Allâh ta'âlânın avniyle."

Eğer **cim** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Cen-nâtü adn." Te'vîl "Mübâlağadur ki hadikadur ve mübârek seferdür."

Eğer **ha** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Ha Mîm. Ve'l-kitâbu'l-mübîn." Te'vîl "Murâddur ve kuvvedür ve yardım hâsıl olmakdur kendi kavmlerinden."

Eğer **hi** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Hate-mallâhu alâ kulûbihim ve alâ sem'ihim." Te'vîl "İstîğfârdur vü niyyet sabrdur ve katlanmaktadır."

Eğer **dâl** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Dem-merallâhu aleyhim." Te'vîl "Şâzlıkdur ve râhatlık bulmaktadır."

Eğer **zâl** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Zevâtâ âfnan." Te'vîl "Murâdı hâsıl olmakdur, düşmânları kahrolmaktadır, selâmetlikle murâda irişmektedir."

Eğer **râ** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Resû-lun minallâh." Te'vîl "Devlet hâsıl olmakdur selâmetlikle."

Eğer **ze** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Züyyi-ne li'l-nâsi hubbu'l-şehevâti." Te'vîli "Sabır itmektedir, birkaç gün sabır itmese murâd

hâsıl olmaya. Bes lâzım oldur ki evmemek gerek."

Eğer **sîn** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Seele sâilun bi-azâbin vâk'ûn." Te'vîl "Ferah ve şâzlıkdur ve hayırla murâdı hâsıl olmaktadır."

Eğer **şim** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Şe-hidallâhu ennehû lâ ilâhe illâhû." Te'vîl "Korkudur ve avrat mekrîdür ve kendi dili ucundan incinmektedir. Ammâ sabırla zafer bula düşmânları üzerine."

Eğer **sad** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Sâd ve'l-Kur'âni zi'l-zikr. Te'vîl "Şâzlıkdur ve hayırdur. Kendi kavmi arasında murâd hâsıl olmaktadır."

Eğer **dad** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Dara-ballâhu meselen." Te'vîl "Anun hikmetini Allâh bilir."

Eğer **tı** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Tâhâ. Mâ enzelnâ." Te'vîl budur ki "Hayır kapısı açılmaktadır ve şer kapuları kapanmaktadır ve halâyık üzerine hükmü olmaktadır."

Eğer **zı** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Zahara'l-fesâde fi'l- berri ve'l- bahri." Te'vîl "İyilik hâsıl olmakdur ve dahi murâd bula ve âhîreti ma'mûr ola."

Eğer **ayın** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Abese ve tevellâ." Te'vîli "İstîğfârdur ve tevbedür ve bu niyyet ki oldu, sabır itmek gerek."

Eğer **gayın** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Gâfiru'l-zenbi ve kâbili'l-tevbi şedîdü'l-ikâb." Te'vîli "Hayır kapuları açılmaktadır, inşaallâhu ta'âlâ."

Eğer **fe** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Felâ uksimü bi-mevâki'i'l-nücûmi" Te'vîl "İşleri âsân olmakdur ve dağılmış işleri hâsıl olmaktadır."

Eğer **kaf** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Kâf ve'l-Kur'ânü'l-mecîd." Te'vîl "Yoldaşlardan ve ululardan hürmet yetişmektedir. Hayırla ve râhat ile dosta yetişmektedir."

Eğer **kef** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Keef, he, ye, ayın, sâd. Zikru rahmeti rabbike abdehû Zekeriyâyâ." Te'vîl "Nice gün sabır itmektedir ve istîğfâr ve kanâat itmektedir."

Eğer **lâm** gelse: Kavluhû ta'âlâ "Lem yekünillezine keferû." Te'vîl "Ni'met ve

hayr irişmekdür ve devlet kapuları açılmakdur, inşaallâhu ta'âlâ.”

Eğer **mîm** gelse: Kavluhû ta'âlâ “Mâkâne Muhammedün ebâ ahadin” Te'vîl “Sabırdur; sabritmese melâmet ola, dahi kazâya delâlet ider.”

Eğer **nûn** gelse: Kavluhû ta'âlâ “Nûn ve'l-kalemi vemâ yestirûn.” Te'vîl “Râhat ve hayr ve şâ(z)lıkdur ve cemî' işleri âsân olmakdur.”

Eğer **vav** gelse: Kavluhû ta'âlâ “Val-lâhu min verâihim muhîtun.” Te'vîl “Âdem oğlanlarına ihtiyacı olmamakdur, ganî olup murâdın bulmakdur.”

Eğer **he** gelse: Kavluhû ta'âlâ “Hel etâ 'ale'l-insâne.” Te'vîl “Murâd hâsıl olmakdur ve düşmânı kahrolmakdur.”

Eğer **lâmelif** gelse: Kavluhû ta'âlâ “Lâ uksimu bi-hâza'l-beled.” Te'vîl “İşleri teşvîş olmakdur ve zahmet çekmekdür ve tevbe ve istiğfârdur.”

Eğer **ye** gelse: Kavluhû ta'âlâ “Yâsîn. Ve'l-Kur'ânul-hakîm.” Te'vîl “Hayırdur ve sevinmekdür ve ni'met eline girmekdür.”

FÂL-İ TEKRÂR

İnşâ'allâh tekrâr gelen hurûfları beyân ider.

Eğer tekrâr **elif** gelse: Mekirdür?, hâsıl olmaz.

Eğer tekrâr **be** gelse: Bir kişî mu'âvenet itmeyince hâsıl olmaz.

Eğer tekrâr **te** gelse: Cehd ide, dünyâ zevki hâsıl ola.

Eğer tekrâr **se** gelse: Gâyet iyüdür.

Eğer tekrâr **cîm** gelse: iyüdür, üç günde hâsıl olmaz.

Eğer tekrâr **ha** gelse: Bir ulu kişî araya girmeyince hâsıl olmaz.

Eğer tekrâr **hu** gelse: Ahz-i nasîb tarafindan hîle ola.

Eğer tekrâr **dâl** gelse: İşi iyüye döne inşaallâhu ta'âlâ.

Eğer tekrâr **zâl** gelse: Gâyet yaramazdur, el işi işlemeye.

Eğer tekrâr **râ** gelse: İyüdür, yakında hâsıl olur.

Eğer tekrâr **ze** gelse: Gâyet yaramazdur, ol işi işlemeye.

Eğer tekrâr **sîn** gelse: Eline giren çıkar şöyle bilesin.

Eğer tekrâr **şın** gelse: Da'v(â)cısı yana kendüni dahi hâsıl olmaz.

Eğer tekrâr **sad** gelse: Başına veya ... nesnesine kasd ideler, zinhâr üç gün uymaya ve gâfil olmaya.

Eğer tekrâr **dad** gelse: Evi kavmi râzı olur işiyle.

Eğer tekrâr **tı** gelse: Cehd eylesün, işi hâsıl olur üç güne degin.

Eğer tekrâr **zı** gelse: Ol işi çâre bulunmaz, işlemeye.

Eğer tekrâr **ayın** gelse: Ol iş nice defa kasd olmuşdur, hâsıl olmamışdur, nice gün dahi hâsıl olmaz.

Eğer tekrâr **gayın** gelse: Nahsdur, işlemeye.

Eğer tekrâr **fe** gelse: Düşmânı gâlib olur, şöyle bile.

Eğer tekrâr **kâf** gelse: Cehd iderse hâsıl olur.

Eğer tekrâr **lâm** gelse: Yedi günden iden sonra yedi yıla degin hâsıl olur inşaallâhu ta'âlâ.

Eğer tekrâr **mîm** gelse: İyüdür mâl içün.

Eğer tekrâr **nûn** gelse: Gussa üstüne gam ola.

Eğer tekrâr **vav** gelse: Bir kurı gavgâ görecegü, yalan da'v(â) gibi nesne hâsıl olmaz.

Eğer tekrâr **he** gelse: İyü degildür, gam üstüne gam olur.

Eğer tekrâr **lâmelif** gelse: Fâln teşvîş ola; yaramazdur, gâfil olmaya.

Eğer tekrâr **ye** gelse: Yaramazdur; gâfil olmaya, günâhını dileyessin.

Daha önce de söylediğimiz gibi fal, insanların gelecekleri hakkında bilgi sahibi olma isteklerinin bir ürünüdür ve fal bakmak için, çeşitli vasıtalar yanında bazı kitaplar da kullanılmıştır. Ancak, araç olarak kitapların kullanıldığı falları, diğer fal çeşitlerinden ayrı düşünmek gerekmektedir. Bu falları, gelecekle ilgili bilgi vermek değil de, olumlu veya olumsuz bir gelişme için işaret aramak şeklinde değerlendirmek daha doğru olacaktır. İşaret aranan

kitaplar arasında da, en muteber olanı, şüphesiz ki Kur'ân-ı Kerim'dir.

Şartları yerine getirilerek ve bir sıra takip edilerek ulaşılan harflerden bir kısmı olumlu, bir kısmı da olumsuz gelişmelerin işareti olarak kabul edilmektedir. Bu işaret, söz konusu harf ile başlayan bir ayete dayandırılmakta ve çoğu kez o ayetin anlamı ile bütünleştirilmektedir. Özellikle, olumsuzla işaret ettiği inanan bir harfe ulaşıldığında, falına bakılan kişiye bazı tavsiyelerde de bulunmaktadır. Burada dikkatimizi çeken bir husus, olumluya işaret ettiği inanan harflerin olumsuzun işareti olarak kabul edilen harflerden çok fazla olmasıdır. Hı, ze, şın, ayın, kef, mim ve lâmelif'ten ibaret olan yedi harfin açık veya ima yoluyla olumsuz bir gelişmenin işareti sayıldığı anlaşılmaktadır. Mesela; "lâmelif" harfi, "İşleri teşviş olmakdur ve zahmet çekmekdür ve tevbe ve istiğfardur." şeklinde açık bir dille bir tehlikenin habercisi olarak görülmektedir. Yine "şın" harfi, "Korkudur ve avrat mekrîdür ve kendi dili ucundan incinmekdür. Ammâ sabırla zafer bula düşmanları üzerine." şeklindeki bir yorumla ve daha açık bir dille, yaklaşan bir kötü hadisenin işareti olarak değerlendirilmektedir. Burada, ayrıca falı bakılan kişiye sabretmesi de tavsiye edilmektedir.

Hoşa gitmeyecek gelişmelerin işareti olduğuna inanan harflere oranla, memnun edici hadiselerin işareti olarak kabul edilen harfler çok daha fazladır. Bu harflerle ilgili yorumlar ise, daha çok yuvarlak ifadeler kullanılarak "Hayırdur, şâzlıkdur, murâdı hâsıl olmakdur, âhireti ma'mûr olmakdur." şekline özetlenebilir. Meselâ; "nun" harfiyle ilgili olarak yapılan yorum ya da tahmin "Râhat ve hayr ve şâzlıkdur ve cem' işleri âsân olmakdur." şeklindedir. Sin harfiyle ilgili olarak da, "Ferâh ve şâzlıkdur ve hayırla murâdı hâsıl olmakdur." gibi bir yorumda bulunmaktadır. Tı harfiyle ilgili yorum veya tahmin ise, biraz daha nettir: "Hayır kapısı açılmakdur ve şer kapuları kapanmakdur ve halâyık üzerine hükmü olmakdur."

"Fâl-i Tekrâr" başlığı altında da, bir

harfe üst üste iki kez ulaşılmamasıyla ilgili yorumlar yer almaktadır. Buradaki yorumların kısa olması ve herhangi bir ayete dayandırılmaması dikkat çekmektedir. Daha önceki metinde, olumlu gelişmelerle işaret ettiği inanan bazı harflerin, tekrarlanması durumunda olumsuzluk işareti olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Mesela; "nun" harfi için, burada "Gussa üstüne gam ola." ve "zal" harfi için de, "Gâyet yaramazdur, el işi işlemeye." gibi yorumlarda bulunmaktadır.

Sonuç olarak, fal bakmak için kullanılan araçlar arasında kitapların, özellikle de Kur'ân-ı Kerim'in çok farklı bir yere sahip olduğu; metnini sunduğumuz Kur'ân falında, yorum ya da tahminlerin ilgili harfle başlayan bir ayete dayandırılmasının da fala olan güveni artırmış olduğu söylenebilir. Bu güven, muhtemelen, Kur'ân falının yaygınlaşmasına da vesile olmuştur. Bir veya iki metne bağlı olarak bazı harflerin iyiye; bazı harflerin de kötüye işaret ettiğini söylemek mümkün olmadığı gibi doğru da değildir. "Hayra" ve "şerre" işaret ettiği inanan harflerin belirlenmesi, ancak bu tipteki farklı fal metinlerinin bulunup yayınlanmasından sonra ve karşılaştırma yoluyla mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Arat, Reşid Rahmeti (1991), *Eski Türk Şiiri*, 3. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit (1982), *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları
- Inan, Abdülkadir (1995), *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Onay, Ahmet Talât (1992), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar* (Haz: Cemal Kurnaz) Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Pala, Iskender (1989), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü-I*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yesevi, Ahmed (1993) *Divan-ı Hikmet Hoca Ahmed Yesevi* (Haz: Hayati Bice), Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.